

Stanisław GŁAZ*

*Wydział Filozoficzny, Akademia Ignatianum w Krakowie

Wprowadzenie

W niniejszym zeszycie Rocznika Filozoficznego Ignatianum opublikowano pięć kolejnych referatów, które zostały wygłoszone podczas konferencji „Konteksty rozwoju osobowości”, zorganizowanej przez dr hab. Barbarę PILECKĄ (kierownika Katedry Psychopatologii i Psychoprofilaktyki Akademii Ignatianum) dla uczczenia pamięci profesor Zenomeny PŁUZEK w dziesiątą rocznicę jej śmierci (Akademia Ignatianum, 18–19 maja 2015 r.)¹. W trakcie konferencji wystąpiło wiele osób. Referentami byli m.in.:

- prof. Maria RYŚ, która mówiła o zadaniach budowania cywilizacji miłości,
- prof. Stanisława STEUDEN, która zabrała głos na temat problemu godności w relacjach z człowiekiem chorym,
- prof. Leszek SZEWCZYK, który omawiał psychofizjologię zaburzeń somatycznych,
- prof. Jan TYLKA, który przedstawił psychologiczne uwarunkowania następstw chorób somatycznych.

¹ Niektóre wystąpienia zostały już opublikowane w poprzednim zeszycie Rocznika (RFI, t. 22, z. 1, 2016).

Nie wszystkie wystąpienia zostały przez uczestników konferencji przekazane do druku. Dlatego w tym zeszycie RFI publikujemy jedynie tych pięć prac, które zostały przesłane do Redakcji Rocznika.

Dr Elżbieta JANUSZEWSKA wraz z dr. Andrzejem JANUSZEWSKIM przedstawiają w swoim artykule problematykę nadpobudliwości psychoruchowej. Wskazują, że diagnoza tego rodzaju nadpobudliwości najczęściej stawiana jest w okresie szkolnym. Według autorów symptomy nadpobudliwości ruchowej u dzieci mogą z biegiem lat przybierać różne formy i występować z różnym nasileniem. Celem artykułu jest również ukazanie kryteriów oceny diagnostycznej nadpobudliwości psychoruchowej, biorąc pod uwagę zróżnicowane objawy w kolejnych fazach rozwojowych dziecka.

Artykuł dr Elżbiety JANUSZEWSKIEJ i mgr Izabelli JANUSZEWSKIEJ wskazuje na niezbędność zajęcia się problematyką nadpobudliwości psychoruchowej w procesie rozwoju dziecka. Autorki sugerują, że nadpobudliwości psychoruchowej mogą niekiedy towarzyszyć symptomy niekoniecznie związane z nadpobudliwością psychoruchową, ale także inne zaburzenia rozwojowe. W kontekście podjętej problematyki przedstawione zostały związki zachodzące pomiędzy typowymi symptomami nadpobudliwości psychoruchowej i dysleksji rozwojowej, z uwzględnieniem zaburzeń percepcji wzrokowej, słuchowej oraz motoryki.

Ksiądz dr Marek TOMCZYK przywołuje w swojej pracy² refleksje profesor Zenomeny PŁUŻEK dotyczące rozwoju człowieka oraz zadań współczesnej psychologii. Autor wspomina, że prof. PŁUŻEK postrzegала człowieka jako istotę religijną. Rozwój osobowości – zdaniem Pani Profesor – jest osobistym wyzwaniem każdego człowieka. Jej zdaniem rozwój osobowości jest wspomagany przez religijność (i *vice versa*), a wybór dokonany przez człowieka potwierdza jego własną tożsamość.

Dr hab. Stanisława TUCHOLSKA omawia w swoim artykule bardzo ważne zagadnienie, jakim jest wdzięczność. Dokonuje analizy tego zagadnienia na gruncie psychologii pozytywnej i psychologii religii,

² Tekst wystąpienia ks. TOMCZYKA, z uwagi na to, że nie jest to artykuł recenzowany, zamieszczono w dziale Informacje.

ukazując naturę i strukturę wdzięczności. Jednocześnie ukazuje rolę poczucia wdzięczności w rozwoju osobowościowym i religijnym człowieka.

Książd prof. Zenon UCHNAST omawia w swoim artykule możliwość ujmowania różnic indywidualnych w terminach typów psychicznych JUNGA oraz stylów życia ADLERA. Autor wskazał, że istnieje możliwość zweryfikowania JUNGOWSKIEJ koncepcji typów psychicznych za pomocą Wskaźników Typów opracowanych przez BRIGGS MYERS i COOK BRIGGS (MBTI). Natomiast Kwestionariusz Stylów Działania (KSD) opracowany przez UCHNASTA wykazuje zbieżność z ADLEROWSKĄ koncepcją stylów życia.

O Autorach

Dr Elżbieta JANUSZEWSKA

Katedra Psychologii Klinicznej
Instytut Psychologii
Wydział Nauk Społecznych KUL
Al. Raławickie 14
20-950 Lublin

Doktor nauk humanistycznych w zakresie psychologii.

Zainteresowania naukowe: diagnoza, terapia i psychoprophylaktyka nerwic u dzieci, młodzieży i ich rodziców; problematyka zaburzeń zachowania i emocji; diagnoza oraz psychoprophylaktyka funkcjonowania dzieci i młodzieży z zaburzeniami typu *borderline*; sposoby radzenia sobie w sytuacjach trudnych i kryzysowych u dzieci i młodzieży; konstruowanie i adaptacja kwestionariuszy dotyczących lęków, zaburzeń osobowości, dolegliwości somatycznych, sposobów radzenia sobie ze stresem.

Autorka i redaktorka m.in. następujących książek: *Psychosomatyczne aspekty białaczki u dzieci. Charakterystyka psychologiczna* (1994), *Wybrane zagadnienia z psychologii klinicznej dzieci i młodzieży* (red. naukowy oraz autorstwo i współautorstwo rozdziałów; 1996).

Mgr Izabella JANUSZEWSKA

Katedra Psychologii Klinicznej
Instytut Psychologii
Wydział Nauk Społecznych KUL

Al. Raławickie 14
20-950 Lublin

Doktorantka w Katedrze Psychologii Klinicznej KUL.

Zainteresowania naukowe: jakość życia osób chorujących somatycznie; czynniki psychospołeczne w radzeniu sobie z chorobami układu krążenia; problematyka zaburzeń zachowania i emocji; stres i radzenie z nim sobie; zaburzenia rozwojowe; jakość życia w okresie dzieciństwa i adolescencji; problematyka więzi i przywiązania; konstruowanie i adaptacja kwestionariuszy dotyczących kompetencji emocjonalnych, stresu chronicznego, regulacji emocji.

Autorka lub współautorka rozdziałów i haseł encyklopedycznych m.in. w następujących książkach: Styles of coping with negative emotions and chronic stress in patients with hypertension [w:] *Health and resilience* (2014), Kompetencje emocjonalne oraz regulacja emocji osób z chorobą nadciśnieniową [w:] *Oblicza psychologii klinicznej* (2014), Trudności diagnostyczne w kontekście rozwoju dziecka z zespołem Retta [w:] *Osoba ze stanami ze spektrum autyzmu* (2014), Stymulacja rozwoju zdolności i zainteresowań u ucznia z zespołem Aspergera [w:] *Osoba ze stanami ze spektrum autyzmu* (2014), Upływ czasu a ocena życia i postawa wobec starości [w:] *Oblicza starości we współczesnym świecie. Perspektywa psychologiczno-medyczna* (2015), Upozorowana reakcja [w:] *Encyklopedia Katolicka*, T. XIX (2013), Toksykomania [w:] *Encyklopedia Katolicka*, T. XIX (2013), Telefon zaufania [w:] *Encyklopedia Katolicka*, T. XIX (2013).

Dr Andrzej JANUSZEWSKI

Katedra Psychologii Ogólnej
Instytut Psychologii
Wydział Nauk Społecznych KUL
Al. Raławickie 14
20-950 Lublin

Doktor nauk humanistycznych w zakresie psychologii.

Zainteresowania naukowe: współczesne teorie psychologiczne i ich empiryczna weryfikacja z wykorzystaniem modelowania strukturalnego; teoretyczne i empiryczne kryteria oraz metody wyodrębniania centralnych cech osobowości i charakteru; wykorzystanie zaawansowanych metod statystycznych (NC – *Neural Connection*,

SEM – *Structural Equation Models*) do psychometrycznego opracowywania wyników badań (funkcja opisowa i predyktywna); psychometryczne metody monitorowania i ewaluacji zmian psychologicznych; konstruowanie metod kwestionariuszowych służących do diagnozy psychologicznej; typy osobowości koherentnej i narcystycznej; zjawisko stresu psychologicznego: geneza, natura, następstwa; psychologiczne aspekty zdrowia.

Autor lub redaktor m.in. następujących książek: *Niektóre uwarunkowania zdolności poznawania samego siebie i drugiej osoby* (1988), *Test Giessen. Wprowadzenie do polskiej adaptacji* (1991), *Wykłady z psychologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w roku akademickim 1987/88* (red.; 1989), *Wykłady z psychologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, Tom 5* (red.; 1991), *Wykłady z psychologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, Tom 6* (red.; 1992), *Wykłady z psychologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, Tom 7* (red.; 1994), *Studia z psychologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, Tom 8* (red.; 1996).

Dr hab. Stanisława TUCHOLSKA

Katedra Psychopatologii i Psychoprophylaktyki

Instytut Psychologii

Wydział Filozoficzny

Akademia Ignatianum w Krakowie

ul. Kopernika 26

31–501 Kraków

Psycholog kliniczny.

Zainteresowania naukowe: diagnoza inteligencji i osobowości u osób w różnych okresach rozwojowych (dzieci, młodzież, dorośli); zaburzenia okresu rozwojowego utrudniające adaptację do standardów szkolnych (minimalne uszkodzenia mózgu, globalne i parcjalne deficyty rozwojowe, nadpobudliwość psychoruchowa); zagadnienie stresu szkolnego i jego następstw (zarówno u uczniów, jak i nauczycieli); analiza sposobów zmagania się z sytuacjami trudnymi (zarówno przez dzieci, jak i dorosłych); zjawisko agresji oraz przemocy (formy przemocy, jej dynamika, następstwa bezpośrednie i odległe oraz psychologiczne portrety ofiar oraz sprawców przemocy interpersonalnej).

Autorka i redaktorka m.in. następujących książek: *Ekstrawersja i introwersja a zachowanie agresywne młodzieży* (1976), *Endlera wielowymiarowe skale lęku (EMAS)* (1992), *Wypalenie zawodowe u nauczycieli. Psychologiczna analiza zjawiska i jego osobowościowych uwarunkowań* (2003, 2009), *Wybrane zagadnienia z psychologii klinicznej i osobowości: problemy człowieka zdrowego* (red.; 2005), *Psychologiczne aspekty doświadczania żałoby* (red.; 2009).

Ks. dr hab., prof. nadzw. Zenon UCHNAST

Katedra Psychologii Ogólnej
Instytut Psychologii
Wydział Filozoficzny
Akademii Ignatianum w Krakowie
ul. Kopernika 26
31-501 Kraków

Filozof w zakresie psychologii ogólnej. Emerytowany długoletni profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II (w latach 1992-2007 kierownik Katedry Psychologii Ogólnej). Od 2007 r. kierownik Katedry Psychologii Różnic Indywidualnych i Diagnostyki Psychologicznej Wyższej Szkoły Biznesu – National Louis University w Nowym Sączu (w latach 2009-2011 Dziekan Wydziału Psychologii). Kierownik Katedry Psychologii Ogólnej Akademii Ignatianum. Prowadzi wykłady z historii psychologii, psychometrii, psychologii różnic indywidualnych, psychologii charakteru i psychologii osoby.

Zainteresowania naukowe: teorie psychologiczne; teorie osobowości; historia psychologii; przyrodnicze i humanistyczne paradygmaty w psychologii; osobowościowe uwarunkowania adekwatnego funkcjonowania – samoaktualizacji i rozwoju; charakter człowieka; współczesne typologie charakteru i psychometryczna diagnoza typów charakteru; metody kwestionariuszowe w zastosowaniu do opisu osobowości w aspekcie jej dojrzałości i potencjonalności rozwojowych.

Kwestionariuszowe metody badań charakterologicznych wymiarów osobowości obejmują:

- *Kwestionariusz Poczucia Bezpieczeństwa i Prężności Osobowej* (KPB-PO).
- *Kwestionariusz Empatii Osobowej* (KEmO).
- *Kwestionariusz Stylów Aktualizacji Siebie* (KSAS) – pomiar personalnej i apersonalnej aktualizacji siebie, zdolności do samomotywowania się (woli) do aktualizacji siebie oraz synergicznej aktualizacji siebie (skala strukturalna).
- *Kwestionariusz Kompetencji Temporalnych* (KKT).
- *Kwestionariusz Psychologiczny Typów Charakteru* (KPTCh) – czynnikowa operacjonalizacja dziewięciu typów osobowości wyróżnianych w terminach Enneagramu.
- *Kwestionariusz Stylów Działania* (KSD) – pomiar orientacji na współdziałanie vs. zabezpieczanie się i manipulowanie innymi oraz możliwość empirycznej typologii charakteru w terminach czterech stylów działania: synergiczny-proaktywny, ostrożny-lojalny, rywalizujący-sprytny oraz pasywny-dostosowujący się.

Autor lub redaktor m.in. następujących książek: *La tendance à l'actualisation du "moi" selon Carl Rogers et l'importance de son développement dans l'éducation* (1969), *Humanistyczna orientacja w psychologii osobowości* (1983), *Two meanings of holism in psychological interpretations* (1986), *Norma psychologiczna. Perspektywy spojrzeń* (red.; 1998), *Psychology of time. Theoretical and empirical approaches* (red.; 2006), *Współdziałanie-rywalizacja. Wybrane zagadnienia z psychologii kierowania* (red., 2008), *Synergia w relacjach interpersonalnych i w organizacjach: Wybrane zagadnienia z psychologii kierowania* (red.; 2009), *Synergia a dobro wspólne: Wybrane zagadnienia z psychologii kierowania* (red.; 2012).